

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปตรวจราชการทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2547 ได้พบว่า ส่วนใหญ่สิ่งทีประชาชน ร้องเรียนและขอความช่วยเหลือคือ เรื่องของงบประมาณ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหของหมู่บ้านและชุมชน และปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงได้ริเริ่มให้มี “โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการจัดสรรงบประมาณโดยตรงสู่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนโดยตรงเพื่อให้ประชาชน/ชุมชนนำไปแก้ไขปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคง และยั่งยืนโดยประชาชน เป็นผู้บริหารจัดการเอง และคือเป็นผู้ร่วมกันคิดตัดสินใจ และดำเนินงานตามโครงการเองทั้งหมดเป็นอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่า หลักการสำคัญของโครงการ SML คือ ให้ประชาชน มีความเป็นอิสระในการคิดตัดสินใจที่จะเลือกกระทำตามความต้องการร่วมกันของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน และเป็นผู้บริหารจัดการเอง โดยให้ส่วนราชการในพื้นที่ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษา และให้การสนับสนุนเท่านั้น นอกจากนี้ยังให้ชาวบ้าน สามารถขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อให้มีการคิด ตัดสินใจ และดำเนินงานอย่างถูกต้อง

ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน อย่างแท้จริง จึงมีการกำหนดให้มีการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเลือกคณะทำงาน และโครงการที่จะทำในหมู่บ้าน โดยต้องมีชาวบ้านเข้าร่วมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของผู้ที่อยู่อาศัยจริง และ โครงการที่จะเลือกต้องเป็นโครงการที่ก่อประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

การที่แต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน จะสามารถคัดเลือกบุคคลมาเป็นคณะทำงาน และเลือกโครงการที่จะทำ เพื่อตอบสนองตามความต้องการของคนในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ จึงมีความสำคัญอย่างมาก ต่อการที่จะร่วมกันตัดสินใจในการเลือกบุคคลที่จะเป็นคณะทำงาน ตัดสินใจเลือกโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างดี ไม่ถูกชักจูง หรือแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ดังนั้นศักยภาพของชาวบ้าน และบุคคลที่ถูกเลือกจากชาวบ้านให้เข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการโครงการ ที่ชาวบ้านเลือกจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ จากแนวทางและหลักการจะเห็นได้ว่า โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)

เป็นโครงการที่ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานที่ว่าประชาชนเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะต้องเน้นให้ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการ โดยเฉพาะการตัดสินใจในขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ซึ่งจะเป็นโครงการที่ออกมาจากความคิดของประชาชนส่วนใหญ่จริงๆ ถ้าโครงการที่หมู่บ้าน/ชุมชน เสนอเพื่อขอเงินจากโครงการที่เกิดจากประชาชนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนน้อย หรือบางส่วนก็จะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และทำให้โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของชุมชน โดยที่เมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นชอบร่วมกันจำเป็นที่จะต้องสรรหา หรือ แต่งตั้งผู้ดำเนินการอยู่ในรูปของคณะกรรมการ พร้อมทำงานแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการด้วย

ข้าพเจ้าซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นประธานสภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอดอยหล่อ เป็นที่ปรึกษาของหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และเคยเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนต่อการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน ศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหา ตลอดจนข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป โดยการศึกษาในครั้งนี้จะทำในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณตามขนาดของหมู่บ้าน จำนวน 54 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านขนาดเล็ก จำนวน 33 หมู่บ้าน, ขนาดกลาง จำนวน 20 หมู่บ้าน และขนาดใหญ่ จำนวน 1 หมู่บ้าน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2548 ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอดอยหล่อ)

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อสำรวจถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินการโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)

1.2.4 เพื่อสำรวจปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

1.3.1 ประชาชนในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วม ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.3.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อายุ และตำแหน่งทางสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ของประชาชน

1.3.3 ความรู้ความเข้าใจในโครงการและขนาดของหมู่บ้านมีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกปัญหาและทำกิจกรรมที่เป็นไปตามความต้องการของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

1.3.4 การดำเนินการตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ของหมู่บ้านในกิ่งอำเภอดอยหล่อเป็นไปตามความต้องการของประชาชนเพียงบางส่วน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เพื่อให้ทราบปัญหาและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ตามนโยบายของรัฐบาลอยู่ในระดับใด

1.4.2 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการดำเนินการโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)

1.4.3 เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)

1.5 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุง การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในพื้นที่กิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในปีงบประมาณ 2549

1.6 นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน

การตัดสินใจของประชาชน หมายถึง การตัดสินใจของประชาชนในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)

การพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน หมายถึง การทำให้หมู่บ้านหรือชุมชนมีความสามารถในการจัดการและแก้ปัญหาต่างๆ ในหมู่บ้านและชุมชนโดยประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นๆ

S M L หมายถึง ตัวย่อของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน โดยรัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณตามขนาดของหมู่บ้านซึ่งแบ่งขนาดตามจำนวนประชากร ดังนี้

S หมายถึง หมู่บ้านขนาดเล็ก (ประชากรไม่เกิน 500 คน) ได้รับจัดสรร 200,000 บาท

M หมายถึง หมู่บ้านขนาดกลาง (ประชากร 501 คนถึง 1,000 คน) ได้รับจัดสรร 250,000 บาท

L หมายถึง หมู่บ้านขนาดใหญ่ (ประชากรตั้งแต่ 1001 คน ขึ้นไป) ได้รับจัดสรร 300,000 บาท